

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří, Pobečví a Oderských hor.

Ročník XXVII.

Červen 1950.

Číslo 10.

J. Bařínová:

Čtvrtstoletí vlastivědné práce.

Ve středu dne 17. května 1950 sjeli se do národní školy v Dolním Újezdě spolupracovníci a přátelé vlastivědného sborníku »Záhorská kronika«, aby vzpomněli 25letého vlastivědného výzkumu Záhoří a Pobečví, jeho ved. red. ředitele nár. šk. Antonína Frela. U příležitosti tohoto jubilea uspořádal OPS výstavu všech ročníků Záhorské kroniky, vlastivědných sborníků a časopisů z celé ČSR, pomocné literatury a přípravného materiálu. Opravdové vlastivědné bohatství bylo vyloženo ve dvou třídách a uspokojen byl laik i vědecký pracovník.

Opravdu radostným úkazem dnešní doby bylo, že jako první přišlo shlédnout výstavku 46 žáků základní odborné školy v Lipníku nad Beč. za vedení dvou učitelů.

Výstavka byla zahájena slavnostní schůzkou 54 spolupracovníků a přátel Záhorské kroniky. Mezi významnými hosty byli z Olomouce: Al. Beňa, krajský školský a osvětový referent, vrchní školní rada Norbert Černý, předseda pedagogického oddělení KNV, R. Libíček, krajský osvětový referent, univ. prof. dr. B. Vybíral, ředitel čsl. rozhlasu v Olomouci prof. Jar. Kanyza, dále zástupci krajské i okresní hasičské jednoty, voj. akademie v Hranicích, místní předsedové MNV, AVNF, KSČ, SČSP, tajemník MNV v Lipníku nad B., školní inspektoři J. Štranc a J. Smidák a ředitelé i učitelé všech okolních škol. Schůzi zahájil a řídil předseda OPS v Hranicích Jar. Štranc.

Prof. Jar. Kanyza, ředitel čsl. rozhlasového studia v Olomouci vyzdvihl důležitost přesných historických záznamů Záhorské kroniky pro budoucí spisovatele moravských dějin a organizační schopnost ředitele Ant. Frela, který za svého 25letého vedení Z. K. (z nich 16 vydával svým nákla-

dem, teprve v posled. letech přejímá náklad OOR v Hranicích), dovedl si najít schopné spolupracovníky z řad vědeckých autorit i prostých písmáků. To, že Ant. Frel dovedl vytvořit ze Záhorské kroniky výsledek kolektivní práce opravdu dobrých přispívatelů (bylo jich celkem 162), jakož i přesnost záznamů, považuje prof. Kanyza za největší jeho klady proti ročníkům řízeným dr. Příkrylem a Sehnalem (do roku 1911), kteří pracovali na vydávání Záhorské kroniky poctivě a neúnavně, ale úplně individuálně, bez spolupracovníků. Záhorská kronika se tak stává studnicí článků ze všech oborů lidské práce důležitých pro historii Moravy.

Vládní rada dr. B. Vybíral zdůraznil důležitost nejnovějších ročníků Záhorské kroniky, jež zachycují současný život a budou jednou dobrým zrcadlem dnešní doby.

Vrchní školní rada Norbert Černý vyzdvihl mravenčí a neúnavnou práci Ant. Frela, jenž byl také činným spolupracovníkem vlastivědného sborníku olomouckého (střední a severní Moravy) a pracoval po celá desetiletí nejen kulturně, ale i platně ve školských pedagogických komisích v Brně a v Praze.

Dnešní Záhorská kronika má též přílohu pro školy, otiskuje zprávy žakovské organizace, a je živým pojítkem všech škol okresu hranického.

Dr. A. Turek:

Germanisace Kozích Louček.

Malá víska Kozí Loučky u Hranic byla od svého založení až do 16. věku čistě českou osadou. Měla česky psaný obecní řád a zachovaná sirotčí kniha obsahující zápisy z let 1558—1652 je psána jen česky.¹⁾ Ojedinelí němečtí usedlíci se tam objevovali teprve od poslední třetiny 16. stol., tedy od doby, kdy se v sousedství poněmčovaly některé dědiny (Bělotín, Lučice). Zdá se, že třicetiletá válka na čas příliv Němců zastavila, ale v druhé polovici 17. stol. dosahují ve vsi osadníci s německými jmény téměř poloviny obyvatelstva. Pravděpodobně to souviselo s poněmčováním

¹⁾ Je uložena v městském archivu v Hranicích. Za laskavé zapůjčení děkuji kolegovi B. Indrovi.

blízkých Heřmanic, Dubu a Blahutovic.²⁾ Nicméně většina obyvatelstva si zachovávala stále český mateřský jazyk i po celé 18. stol. Přispívalo k tomu jednak české sousedství, jednak příslušnost k české farnosti ve Špičkách. Roku 1771 a 1817 se ves pokládala za zcela českou.³⁾ Ještě kolem roku 1800 byly vedeny obecní zápisy jen česky a dlouho se užívalo — ovšem jen se setrvačností — obecního pečetidla s českým opisem.⁴⁾ Doklad o tom máme ještě roku 1820. Pečetidlo mělo opis Peczet obce Kozi Lutschky 1766; ve znaku byla lidská postava vedle vinné kádě.⁵⁾

Větší příliv Němců nastal teprve od druhé poloviny 18. stol. Jednak zakoupilo několik německých usedlíků grundy, jednak přistavili někteří Němci ve vsi chalupy. V první čtvrti 19. stol. měly dvě pětiny osadníků jména německého původu. To ovšem neosvětluje přesně národnostní poměry ve vsi, neboť v té době česká příjmení měli i Němci a naopak. V nejstarší pozemkové knize, uložené dnes v zemském archivu v Brně pod čís. 4454 sbírky starých pozemkových knih a založené r. 1714, která však obsahuje zápisy od počátku 18. do třetí čtvrti 19. stol., jsou německé zápisy v druhé polovině 18. stol. v menšině. Ještě v prvé čtvrtině 19. stol. je několik zápisů českých. Avšak v knihách smluv, uložených tamtéž, se čeština držela déle. Pro zajímavost uvádím, že roku 1798 při české/svatební smlouvě Magdaleny Blažkové z č. 12 s Fr. Hudkem, se podepsali česky i všichni svědci z Kozích Louček, a to fojt Jiřík Blažek, burmistr Václav Havran, Josef Blažek, otec nevěstin, Tomáš Fries, ouřad, Matěj Havran a Matěj Blažek, svědci, i Jura Kovář z Heřmanic; ještě roku 1823 je zapsána po česku závět domkaře Matěje Řeháka z č. 18, z roku 1825 pochází český úmrtní zápis Josefa Bergera z č. 10 a z r. 1827 svatební smlouva Jana Kajnara a Antonie Rýparové z Hranic.⁶⁾

V knize listin z let 1782—1831 je prvý německý zápis z r. 1798, ale české smlouvy jdou pomíšeně s německými až do roku 1812, pak ojedinelé do r. 1820; české kvitance

²⁾ Srov. k tomu ZK roč. XXIV, str. 104—105, XXV, str. 20—21.

³⁾ Kravaňsko, roč. II, str. 68, 91.

⁴⁾ V. Bartovský, Hranický okres, str. 31—32.

⁵⁾ ZAM, MVP, Přerovský kraj č. 412.

⁶⁾ ZAM, gr. kniha č. 4455, f. 3, 29v—34, 36—37.

na příjem věn a jiných peněz se však porůznu vyskytují do r. 1828. Poslední česká svatební smlouva je Josefa Doláka z č. 7 s Mariannou Řehákovou z č. 5 k roku 1829. Svědkové až na dva se však už podepsali po německu. Při pachtu gruntu č. 4 Petru Blažkovi, bývalému »Amtsdirktórovi« v Brandýse, se ještě šesky podepsali r. 1830 svědci Václav Dolák a výměnkářka Kateřina Blažková. Celkem je v knize z 30 smluv většina českých, totiž 17.

Z této knihy, hlavně ze svatebních smluv, lze objasnit germanisaci obce alespoň po jedné stránce, kterou by bylo možno ještě ověřit a doplnit studiem matrik. Čeští usadlíci si totiž soustavně brali za ženy Němky z okolí. Tak Martin Schmied z č. 11 si vzal r. 1803 Zuzanu Anderschovou z Polomě, o dvě léta později Josef Dietrich z čísla 6 Annu Schenkovou z Kletného, 1814 Jiří Freis z č. 13 Annu Rabelovou z Polomě, Matěj Blažek z č. 22 Annu Havranovou z Heřmanic a Jiří Havran z č. 1 Teresii Dietrichovou z Polomě, r. 1828 Jan Klösl z č. 10 Alžbětu Matuskovu z Kunčic, 1831 Antonín Dolák z č. 8 Magdalenu Heinrichovou z Polomě, Petr Berger z čísla 10 Mariannu Schlosserovu z Dubu a fojt Ignác Blažek z č. 4 Johannu Böhmovu z Blahutovic, r. 1833 František Freis z č. 19 Apolenu Stentzlovu z Polomě, r. 1840 Jiří Anders z č. 12 Teresii Schlosserovu z Heřmanic a r. 1845 Jiří Freis z č. 13 Teresii, dceru učitele Josefa Kahlíga z Heřmanic, jejíž matka Alžběta Havranová pocházela z č. 19 v Kozích Loučkách (vdávala se roku 1814); téhož roku si bral Josef Dietrich z č. 6 Rosinu Baerovu z Kunčic a o dvě léta později si přivedl Georg Gerich z č. 18 nevěstu z Heřmanic. Tak se dostaly během necelého půl století na polovinu usedlostí německé hospodyně, nehledíc na to, že se r. 1802 přizemil na č. 14 Johann Taschlar z Blahutovic, že si vdova Marianna Havranová z č. 1 vzala r. 1836 Josefa Blaschku z Heřmanic a že se r. 1845 vdova Ignáce Blažka, sama Němka, podruhé provdala za Němce, čímž se fojtova rodina úplně poněmčila.⁷⁾ Takových případů by bylo lze uvést ještě více (viz přílohu).

Poněvadž na bývalém panství hranickém se dodržovala v první pol. minulého století do jisté míry jazyková rovno-

⁷⁾ Tamtéž, gr. kniha č. 4456, f. 15—16, 20v—22, 47v—48, 56v—57, 90—95, 97; č. 4457, f. 7v—8, 17 a násl.; 4455, f. 34v, 37—40, 50—51, 61—67, 69.

právnost, že se většinou smlouvy zapisovaly podle praktické potřeby nebo přání strany v příslušném jazyku,⁸⁾ jsou nám tyto zápisy dosti bezpečným kritériem pro klesání národního uvědomění ve vsi. Zdá se tudíž, že již během první třetiny 19. stol. nabyl německý živel ve vsi převahy.⁹⁾ Topografické údaje Wolného k r. 1834, Haina k roku 1846, Czoerniga k r. 1852, Kořistky k r. 1857 a Šembery k roku 1869, jakož i Šemberova mapa Moravy zahrnují Kozí Loučky již do území německého.¹⁰⁾

Pokračovalo tedy poněmčování Kozích Louček rapidně v druhé třetině min. stol.; přispělo k tomu jistě i přískolení do většinou německých Heřmanic od r. 1798. Ovšem úplně německými nebyly Kozí Loučky nikdy. Stálý styk s českým sousedstvím, příliv z českého kraje a zaměstnávání české čeledi z Valašska, stejně jako přífaření do Špičák, udržovalo stále znalost češtiny u velké většiny obyvatelstva; v některých rodinách se udrželo i národní vědomí. Jeví se to jak v rakouských sčítáních lidu v letech 1880—1910, kdy ve vsi vždy jedna šestina až jedna čtvrtina obyvatelstva hlásila se k českému obcovacímu jazyku, tak v bojích o samosprávu obce v poslední třetině 19. stol., kdy se opět tu a tam objevují česky zapisované majetkové převody v pozemkových knihách této obce.¹¹⁾

Také pomístní názvosloví v Kozích Loučkách zůstalo velkou většinou české. Velké traťové komplexy zachycené v katastrech jsou *Bušlín* (číslo topogr. 519 a násl.), *Kobelov* nebo *Kubela* (310 a násl.), *Ledkov* neboli *Letková* (265 a násl.), *Hůčnica* (72 a násl.), *Pod dědinú* (453 a násl.), *Pod rybníčky* (615 a násl.), *Za humny* (668 a násl.) a *Zlámaná* (388 a násl.).¹²⁾ Ve výše uvedených pozemkových a smluvních knihách jsou vedle toho doloženy v letech 1780—1845 názvy *Blažovec* (les) u čísel domů 6, 11, *Důlky* u čísla 7, *Háj* nebo *Hájek* u č. 3, 6, 12, 14, *Kopsko* u č. 14, *Lišky* nebo *Liščí* (německy Lischze, Fuchswald) u usedlostí 1—3, 12, *Lučenka* (něm. Lezenka) u č. 10, *Mezicestí* (něm. Zwischen

⁸⁾ Srov. k tomu Kravařsko, roč. IX, str. 104 a ZK, r. XXVII, str. 3.

⁹⁾ Kravařsko, roč. III, str. 41; J. Konečný ve Stráži Moravy, roč. XXVIII, str. 143—144.

¹⁰⁾ Kravařsko, roč. II, str. 92, III, str. 3—4, 26—27.

¹¹⁾ Bartovský, l. c. Viz přílohu!

¹²⁾ ZAM, MVP, Přerovský kraj č. 412.

Wegen) u č. 1, 3, 6, 14, *Okrouhlik* u č. 1, 3, *Pečka* (auf der *Petschin*) u č. 2, 14, *Podluč(i)* u č. 7—8, 13—14, *Sýkoř* (*v Sýkořu*) u č. 9, *Stavčín* u č. 14 a *Vrchovina* u č. 6, 7 a 12. Tyto všechny názvy se užívají dodnes a navíc ještě *Dálka*, *Kamení*, *Stříbrná*, *Vernica*.¹³⁾ V pramenech jsou ještě doloženy názvy *Na poločtvrkách* u č. 9 k r. 1797, *Der kleine Wesselei* r. 1802 u č. 10, *Pod zelenú cestú* r. 1797 a 1805 u č. 7, *Kúty*, les zvaný též *Winkel* nebo *Kutiz* k r. 1815 u č. 1, *In Slom* (souvisí snad se Zlámanou, na Zlomu) u č. 13 k r. 1845, *Za branú* u č. 1 k r. 1799 a *Včelínek* u č. 5 k roku 1830.¹⁴⁾

Je tedy v Kozích Loučkách známo celkem, pokud jsem mohl zjistiti, 32 českých pomístních názvů, zatím co německé, pokud se do roku 1945 užívaly, vznikly vesměs jen překladem českých. Poloha všech uvedených názvů dá se jistě většinou přesně zjistiti pomocí starousedlého českého obyvatelstva, takže i rodiny nových usadlíků mohou užívatí bez obtíží starého českého pomístního názvosloví. Nebude tudíž také v této vsi třeba nových názvů vymýšletí, nebo z němčiny překládati.

Seznam držitelů usedlostí v Kozích Loučkách od pol. 16. do pol. 19. století.

Údaje z roku 1569 a 1663 jsou podle urbářů panství hranického z měst, a zám. archivu v Lipníku, údaje z let 1656 a 1676 z lánského rejstříku v Zem. archivu v Brně, I. je zkratka pro sirotčí knihu obce z let 1558—1652 v městském archivu v Hranicích, II. je zkratka pro pozemkovou knihu obce z let 1714—1880 v Zem. archivu v Brně, sbírka poz. knih č. 4454, III. jest tamtéž, gr. kn. 4455. Něm. — první zápis německý.

C. 1. **Grunt.** Kolem 1540 Pavel Krémář, 1556 Ondra Krémář, 1558—1608 Matěj Bubík, krémář, 1656—1676 Jan Bubiček, kol r. 1700 Lorenz Dietrich, 1714 Hans Blessel či Klessel, odtud rodina Havranova; 1716 Jura, 1750 Jan, 1782 Josef, 1815 Georg (něm.), 1836 Anton H.

(I, f. 11v—12, II, f. 35 a násl.)

C. 2. **Grunt.** Kolem 1560 Jura Děrka, zvaný též Jurys nebo Miknas, 1585 Rehoř Miknásek, který však nebyl jeho syn, 1626 Jan Řehák, 1656—1676 Jan ml., 1714 Jura, 1739 Jan Ř., 1758 Wenzel Hawran (něm.), 1790 Georg H., 1840 Anton Kahlík z Polomě s manželkou Teresíí H.

(I, f. 58—60, II, f. 25 a násl.)

C. 3. **Grunt.** Kolem r. 1550 Míka Malý, 1556 Jura Papal, zvaný též Jira Papula nebo Papule, kolem r. 1585 Mikuláš Šrom, 1608 Matěj

¹³⁾ Konečný, I. c.

¹⁴⁾ ZAM, gr. kniha čís. 4456, f. 5v—6, 10v—12, 49—50, 68—73, 96; gr. kniha č. 4455, f. 6, 10—11, 42—43, 45—47, 61—64.

Šrom starší, kolem roku 1650 Jakub Řehák, 1663 Václav, kolem roku 1700 Jan, 1723 Tomáš Ř., 1737 Jiřík Schindler, 1759 Andres Schindler (něm.), 1774 Georg Keiner, 1795 Martin, 1827 Wenzel, 1861 Franz a Teresie K.

(I, f. 15—17, 75—77, II, f. 15 a násl.)

C. 4. **Fojtství a mlýnec.** Kolem r. 1530 Jan Pešek, kolem roku 1550 Pavel Winklar z Lučic, 1567 Grygar jinak Rehoř, jeho zeť, 1582 Lorenec fojt, 1583 Martin Kryblar jinak Krybl, 1587 Jan Brož jinak Poláček, 1609 Jira fojt, 1614 Jan Stržimek, zvaný též Střinec nebo Střenek, 1619 Jan Staněk, 1620—1640 Mikuláš Pivoda jinak Janovský, kolem r. 1650 Jiřík Blažek, 1663—1676 Jakub, 1714 Friedrich, 1746 Kristian, 1779 Jiří, 1809 Jan, 1837 Ignác Bl. (něm.), 1845 se k vdově přičlenil Josef Schmied z Polomě, kol. 1860 Georg Blaschke.

(I, f. 9, 25—29, 51—53, 61—65, II, f. 1 a násl.)

C. 5. **Chalupa.** Postavena v poslední čtvrti 18. stol. Držitelé 1792 Mathes Řehák (něm.), 1823 Josef Ř., 1835 Marianna Poláček, 1865 Anna Doláček, 1865 Leopold a Magdalena Andersovi,

(II, f. 171 a násl.)

C. 6. **Grunt.** Kolem r. 1560 Pavel Pavlas, 1570 se přičlenil k vdově Prokeš Rypar jinak Šafářů z Blahutovic, 1605 Kryštof Ničman, 1608 se přičlenil k vdově Šimek Zeydenberger, 1616 Jan Staňků, 1619 Jira Schneider, 1622—1641 Martin Kuleyta, 1652 Jira Münster, 1663 Jan M., kolem r. 1700 Pavel Šatánek jinak Šenk, 1729 Andrys Rabl, 1738 Jakub Havran, 1760 David Beck (něm.), 1780 Tomáš Dietrich (čes.), 1805 Josef D. (něm.), 1845 Josef D.

(I, f. 35—37, 67v—70, II, f. 125 a násl.)

C. 7. **Grunt.** Kolem roku 1540 Václav Mazanec, r. 1563 Toman, syn Jana Bergera z Lučic, zvaný též Mazanec, 1602 Jakub Havran, 1608 Matěj Manů z Heřmanic, 1625 Jokl jinak Kuba Kaynar (Keiner), 1663 Jira K., kolem roku 1690 Jan Bubík, 1723 Friedrich, 1752 Anton B. (něm.), 1770 Jiří Doláček (čes.), 1805 Johann D. (něm. a čes.), 1835 Anton D. (něm.), 1848 Josef Horák, 1853 Josef Friedrich z Hustopec, 1876 Josef Friedrich mladší (čes.).

(I, f. 22—24, 66—68, 80—81, II, f. 119 a násl., III, f. 10—11.)

C. 8. **Pologrunt.** 1569 Mocz Král, kolem r. 1640 Jan Kuleyta, 1663 Michel Kayner, 1676 Hanuš Pavlík, kolem r. 1690 Jan Havran, 1714 Friedrich Freis, 1757 Wenzel Freis (něm.), 1771 Josef Řehák, 1781 J. R. mladší (čes.), 1812 Anton Doláček (něm.), 1857 Josef D., 1871 Josef a Mandalena Hegerovi.

(II, f. 105 a násl.)

C. 9. **Grunt.** Kolem roku 1550 Vašek Macháč (Wachag?), 1558 Valenta, ujec Macháčových sirotkj, 1559 Brož Polák a jeho manželka Maruše, dcera fojta Winklera, 1579 jejich syn Jan Poláček jinak Jan Brožův, 1587—1614 Jan Havran, kolem roku 1640 Pavel Havran, kolem roku 1660 Mikuláš, kolem r. 1700 Jura st., 1729 Matěj, 1763 Matěj, 1797 Martin, 1821 Tomáš (něm.), 1865 Johann a Anna H.

(I, f. 14—15, 27, 42—45, II, f. 95 a násl., III, f. 97.)

C. 10. **Grunt.** Kolem r. 1550 Václav Malhotský, 1569 Matouš Malhotský (Kohout?), jeho syn, doložený do r. 1588, 1656 Jan Klecl, 1663 Jira Kohout, kolem r. 1685 Jakub, 1714 Jan, 1730 Martin, 1742 Ja-

kub K., 1776 Thomas Barger, jeho zeť (něm.), 1792 Josef, 1825 Petr, 1862 Josef a Teresie B.

(I, f. 32—34, II, f. 85 a násl.)

C. 11. **Grunt.** Kolem roku 1550 Vašek Vnůček, před rokem 1560 Jakub Vauřa, 1572 Mika Vauřa, 1597 Jira Mlčák, 1599 Andrys Fofil (Foil), 1603 Jiřík Klauz jinak Kloz, 1623 Václav Lacina, jeho syn (!), 1656 Matěj Šnajder, jinak Krejčí, kol. r. 1700 Jan, 1731 Martin, 1772 Josef (něm.), 1787 Martin, 1838 Josef, 1865 Josef a Teresie Sch.

(I, f. 9, 37v—41, II, f. 75 a násl.)

C. 12. **Grunt.** 1560 Jakub Strěň jinak Stržinec, Strěnek, 1583 Toman, 1604 Jakub, 1608 Jan S., 1614 Jira Kovár frajmarkem za fojstvi, 1656 Pavel Pivoda, kolem r. 1690 Václav, 1725 Jan P., 1730 David Blažek, 1773 Josef Bl. (něm.), 1796 Franc Hudek z Milenova (čes.), jeho zeť, 1798 Georg Andersch z Polomě, 1836 Georg ml., 1857 Teresie, 1868 Franz a Teresie A.

(I, f. 9v, 54—57, 77v—79, II, f. 65 a násl., III, f. 68.)

C. 13. **Grunt.** Kolem r. 1550 Volf Wolfart, 1565 Václav Němců z Kamence, 1580 Lukáš Fojtů (Winklarů?), 1583 Filip Andrys, 1594 Pavel Zábaj, 1623 Tomáš Zábaj, 1629 Matěj Šrom mladší, (Mates Schram, doložen ještě 1663), 1676 Jan Havran, kolem r. 1700 Jura Havran mladší, 1720 Václav Freys, 1753 Johann F. (něm.), 1772 Thomas Klössel se přizemil k vdově, 1779 Tomáš Freis (čes.), 1792 Jiřík (čes.), 1843 Georg (něm.), 1857 Anna F. a její manžel Josef Wellart.

(I, f. 29v—31, 46—50, II, f. 55 a násl.)

C. 14. **Grunt.** Kolem roku 1550 Bena nebo Bený, 1560 Jura Pelesta z Dubu, 1563 Jura Mikulášů, jeho zeť, zvaný též Pelesta, 1590 Jira Pernštejnský, syn Pelesty, 1608 Merta Knap, 1616 Grygár Šwirtlík z Hynčic, 1620 Mikuláš Dach jinak Doch, 1649 koupil zpuslý grunt Martin Kauffmann, doložený i 1663, 1676 Jura Bernard (Freys?), 1714 Lorenz Dietrich, 1740 Václav, 1779 Václav ml., 1787 Magdalena provdaná Taschlerová, jeho sestra (něm.), 1812 Jan Nitschmann z Heřmanic (čes.), 1815 Andreas Heinrich (něm.), 1819 Johann Kaspar, 1843 J. K. ml., 1848 Johann Heger, 1854 Karl H., 1860 Karel a Anna Kucherovi, 1866 Veronika Herzová, 1866 Johann Schindler, 1871 Josef a Anna Jaroňkovi (čes.).

(I, f. 12v, 18v—21, 70—74, II, 45 a násl., 184.)

C. 15. **Chalupa.** 1761 vystavil Josef Řehák (čes.), 1774 Martin Freis (něm.), 1799 Tomáš F. (čes.), 1810 Václav Kohut (něm.), 1849 Josef, 1869 Josef ml. a Magdalena Bannertova, 1869 Franz K. a Zuzana Galuschová.

(II, f. 149, III, f. 4, 149 a násl.)

C. 16. **Chalupa.** Kolem r. 1740 Josef Klezl (Klössel), 1761 Jan, 1799 Wenzl, 1828 Johann (něm.), 1853 Magdalena K., 1879 Georg Freis.

(II, f. 146 a násl., III, f. 146.)

C. 18. **Obecní chalupa,** pak 1766 Ondřej Heger, 1770 Jiřík Havran, 1780 Johann Gerich (něm.), 1784 Georg, 1819 Josef, 1848 Josef ml., 1871 Anna G., 1871 Josef a Magdalena Gerlovi, 1879 Josef a Magdalena Galuskovi.

(II, f. 160 a násl.)

C. 19. **Zahrada,** 1656 Toma Zábaj, 1663 jeho vdova, 1676 Martin

Kurisek (Korejsek), kol. r. 1720 David Wania (něm.), 1749 Hans Georg Schlesinger, 1787 Martin Hawran, 1814 Josef a Magdalena Kahligovi, 1843 Franz a Teresa Freisovi, 1876 Georg a Fr. Freisovi.

(II, f. 142 a násl.)

C. 20. **Zahrada,** 1656 Jakub Čeček, 1676 Mates Šrom, kolem r. 1700 Franz Kuranda (něm.), 1737 Hons Bischof, 1765 Wenzl B., 1787 Franz Freis, 1849 Josef F.

(II, f. 136 a násl.)

C. 21. **Chalupa.** Patřila původně ke gruntu č. 12. 1765 ji koupil Thomas Keinar, 1802 Wenzel K., 1819 Barbora K. a její manžel Fr. Reznik, 1824 Ignaz Červenka, 1836 Jan Kalusek z Milotic. Všechny zápisy něm.

(II, f. 153 a násl.)

C. 22. **Chalupa.** 1788 ji vystavěl Mates Blažek. 1831 Georg Bl., 1833 Andreas Berger, 1833 Anton Křivanek, 1849 Franz Schneider.

(II, f. 166 a násl.)

C. 24. **Chalupa.** 1828 Josef Freis (něm.), 1866 J. F. ml. a Marianna Balharová.

C. 25. **Chalupa.** 1847 Anton Loserth (něm.), 1872 Franz a Anna Dolatschek.

V. Beck:

Úprava znaku města Lipníka nad Bečvou.

Původní znak města Lipníka n. B. byl na základě privilegia kardinála Dietrichštejna ze dne 10. května 1628 doplněn dvěma vinnými noži na červenožlutém závěsu a v horní části znaku byla umístěna knížecí korunka. Toto zlepšení městského znaku se zachovalo až do roku 1945, kdy

po osvobození na návrh odbočky Svazu osvobozených politických vězňů v Lipníku nad Bečvou a na doporučení místní rady osvětové usnesl se místní národní výbor v Lipníku n. B. odstraniti z městského znaku uvedená zlepšení z roku 1628 a obnoviti městský znak po menších úpravách v té podobě, v jaké byl před Bílou Horou.

Ačkoliv se nezachovalo privilegium, jímž byl městu Lipníku nad Bečvou udělen původní městský znak a nejsou rovněž známy jeho původní barvy, přece bylo možno aspoň pokud se týče jeho vnějšího tvaru, znak rekonstruovati. V knize evangelického kněze Tobiáše Závorcky Lipenského, děkana v Doubravniku u Pernštejna »Písne chval Božských«, je zobrazen městský znak, v jehož letopočtovém nápisu je rok 1602, stejně stylisticky je proveden i znak větší

pečeti, uložené v zemském archivu v Brně. Typář, z něhož byl tento pečetní obraz pořízen nese letopočet 1619. Stylizickým provedením od obou výše uvedených dokladů se liší znak města Lipníka na menší pečeti (typář signován asi r. 1567 — letopočet není dosti čitelný), uložené rovněž v zemském archivu v Brně. Naturalistická hora je na této pečeti nahrazena obecnou heraldickou figurou — trojvrším.

Nová úprava znaku města Lipníka nad Beč. byla schválena výnosem ministerstva vnitra v Praze ze dne 30. listopadu 1948, č. j. B-8116-10/11-1948-I/3. Popis tohoto restituovaného znaku je tento:

Na červeném štítě vyrůstá z trojvrší zelené barvy v pravo hledící stříbrný dvouocasý lev se zlatou čelenkou, ústí rozžhavených, s vyplazitým jazykem a zlatou zbrojí (zuby, jazyk a drápy).

Takto dnešní upravený městský znak je jednoduchý a vyhovuje všem heraldickým požadavkům.

Alfa V. Musiol:

Pamětní kniha obce Milenovské od r. 1853.

(Dokončení.)

- 1878 — Radovánky školní mládeže.
- 1881 — Zakoupení místa pro novou školu, přípravy.
- 1882 — V nové škole se učí.
- 1888 — Volba do obecního výboru ve třech sborech.
- 1890 — Sčítání lidu 31. 12.
- 1897 — 1898 — Spolu s Klokočím stavba silnice (při tom se zabil J. Frais).
- 1899 — Zemřel čestný občan dr rytíř Fr. Šrom (poněmčil se). Zřízen chudobinský fond. Založen fond ke zřízení hasičského sboru.
- 1901 — Všeobecné sčítání lidu. Visitace v obci, arcibiskup dr Th. Kohn.
- 1902 — Ukončení stavby silnice, trvala 6 let.
- 1906 — Popis obce, píše M. Malachta (211—216).
- 1906 — Založení hasičského sboru.
- 1910 — Sloučení obecních dluhů u Zemědělské banky v Brně.
- 1911 — Sčítání lidu.

- 1911 — 12. 9. zemřel dlouholetý starosta J. Matějček.
- 1914 — Pověsti o válce. Všeobecná mobilisace.
- 1915 — Odvody, přehlídka, soupisy, dodávky (str. 233).
- 1916 — Přehlídka starostů, klasifikace koní, chlebové listky, obilní válečný ústav.
- 1917 — Císař František Josef I. zemřel. Po něm nastoupil Karel I. Rekvisice na obilí, přehlídka zásob dosud neodvedených, lidí i koní. Dodávky mléka, obilí, sena, slámy, soupis prasat. Listky na potraviny. Upisování 6. a 7. válečné půjčky.
- 1918 — Říjen je měsícem vítězství. Legionáři. Konec války.
- 1919 — Nařízení obecních voleb. Tři volební skupiny (strany). Nedostatek po válce.
- 1921 — Sčítání lidu. Mobilisace proti Maďarsku. Karel I.
- 1922 — Dávka z majetku. Obec zřizuje obecní knihovnu.
- 1924 — Obec sází jabloně. Pomník padlým rodákům. Postavení obecní váhy z výnosu honitby.
- 1925 — Nadučitel Metoděj Malachta jde do výslužby po 35 letech služby. Volby do poslanecké sněmovny a senátu. Sčítání domácích zvířat.
- 1926 — Vysázení 40 jabloní.
- 1928 — Oslavy 10 let republiky. Volby do okresního a zemského zastupitelstva. Úprava okolí pomníku padlých. Obec sází třešně.
- 1929 — Volby do poslanecké sněmovny.
- 1930 — 80 let presidenta T. G. Masaryka. Všeobecné sčítání lidu. Vedení elektriny obecním katastrem, 12 stožárů. Dvě sebevraždy. Pokles cen. Hospodářská krise. Sazení třešní.
- 1931 — Příděl lesa z velkostatku Altánové. Odvodňování pozemků.
- 1932 — Odvodňování pozemků. Stavba nádrže pro vodu z drenáží.
- 1933 — Obec sází stromky. Regulace potoka. Měření pozemků.
- 1934 — Státní monopol na obilí. Odvodňování v obci je skončeno. Regulace potoka. Staré zvyky o smrtne neděli zanikly — po zákazu ve škole.
- 1935 — Obec dává čestné občanství presidentu T. G.

Masarykovi ke dni 7. 3., kdy dovršuje 85 let. Volby do poslanecké sněmovny a senátu. Elektrifikace obcí.

- 1936 — 10. 4. — Elektrina již svítí. Veřejné osvětlení.
1937 — 14. 9. Úmrtí presidenta T. G. Masaryka. Smuteční schůze. Přenos pohřbu radiem. Rekonstrukce silnice od Drahotuš. Obec přispívá na dobudování hospodářské školy v Hranicích částkou 3981 Kčs.

Také *válečné události* zajímají kronikáře. Jsou uvedeny takto v přehledu:

Války:

- 1854 mezi Ruskem a Tureckem.
1859 mezi Sardínkem a Rakouskem.
1866 mezi Pruskem a Rakouskem. Řádění Prušáků na Moravě. Zemský poplach.
1870 mezi Pruskem a Francií.
1914 všeobecná mobilisace.
1915 válka v celé Evropě.

V obci zuřily také *požáry*. Uvádíme jejich přehled:

Po 42 roků nehořelo v obci, až teprve r. 1872 v čísle 35, r. 1889 v č. 40, r. 1897 v č. 24, r. 1898 v č. 60, r. 1900 v č. 7, r. 1913 v č. 57 dne 25. 2., v č. 55 dne 1. 3. a téhož dne odpoledne v č. 17 a 3. 3. vč. 45, r. 1914 v č. 3, r. 1917 v č. 40, r. 1924 v č. 4 a r. 1936 v č. 40.

V těch 90 letech po třikrát hořelo v čísle 40.

Kronika milenovská je nepřehledná a tak různé přehledy si musíme pracně teprve vyhledat a sestavit. Jako minulé přehledy je zajímavým i další o *stavbách* jež prováděla v těch letech obec.

- 1851 — Nový sloup na zvonici.
1852 — Na škole nová vazba. Kaple sv. Anny, nová kryptina. Kříž v obci, jich opravy a vysvěcení.
1854 — Přistavěno obydlí pro učitele.
1868 — Nový dřevěný kříž.
1867 — Počátek stavby kaple (str. 53—56).
1871 — Milenovský rodák dr Alois Šrom, advokát v Uh. Hradišti, daroval obci kamenný kříž.
1874 — Zřízení obecní studně.
1882 — Nová škola.
1883 — Dva kříže vysvěceny r. 1885.

- 1898 — Stavba silnice.
1906 — Obecní domek pro obecní kancelář a hasičské potřeby.
1908 — Stavba druhé učebny pro druhou třídu, dokončení r. 1909.
1923 — Stavba silnice ze Slaviče do Milenova, nový strop ve škole.
1928 — Kříž u kaple.
1929 — Betonové poklapy na studních.
1933 — Stavba nádrže pro vodu z drenáží.

Život v obci usměrňují starostové. Sluší proto vypsati z kroniky, jak šli za sebou během těchto 90 let.

Jména a rok volby: Martin Šrom č. 34, 1850 — Anton Rippar č. 31, 1861 — Jan Šalaš č. 7, 1864 — Ant. Rippar, 1867 — Martin Sedlák č. 34, 1870 — Josef Sedláček č. 14, 1873 — J. Onderka č. 78, 1876 — J. Sedláček, 1879 — J. Viliš č. 17, 1883—1888 — J. Onderka, 1891 — Karel Kuča č. 12, 1894 — J. Viliš, 1898 — J. Matějček, 1901, 1905, 1910, 1911, zemřel 12. 9. — Antonín Šrom 1911 — Ant. Šrom, 1911 — Ant. Šrom č. 21, 1913, zemřel 1914 (str. 231) — J. Onderka, 1914, 1919, vzdal se r. 1921 — A. Šrom č. 78, 1921 — J. Sedlák č. 17, 1923 — Alois Šrom č. 78, 1927 — A. Kuča, 1929, 1931—1937.

Kronika končí takto:

Záznamy za rok 1937 ukončeny. Pamětní kniha díl první dopísána a podepsána.

Josef Sedláček, starší, kronikář. Lud. Foltýnek č. 26.
Jos. Šrom č. 33. Jan Trna č. 43. Ad. Kuča, starosta.

Dlužno si všimnouti i *počasí a úrody*. Zde jsou uvedeny ve výtahu jen povšechně.

Roku 1853: veliká voda. — 1860: neurodily se země. 1863: velké sucho, bída o vodu. — 1866: mrazy, sucho, krupobití, deště o žních. — 1868: hrozný vítr, vyvrácena stodola. — 1872: škůdcové na polích (str. 72). — 1873: myši, jich trávení (str. 73). — 1875: bouře a krupobití. — 1877: sucho, mnoho myši. — 1878: housenky, žádné ovoce. 1879: krutá zima. — 1885: mnoho sněhu, který polámá stromy. — 1894: přivaly, povodeň. — 1896/97: mokrá léta. 1899: dobrý rok, úroda dobrá. — 1900: více mokro, úroda dosti příznivá. — 1902/03: velmi mokrá léta, špatné žně. —

1904: zima velmi tuhá, ceny obilí i masa stouply. — 1906: mírná zima, úroda dosti dobrá. — 1907: mírná zima. — 1908: více sucho. — 1911: sucho o žních, není vody ve studních. — 1915: sucho. — 1917: sucho v létě. — 1924: rok prostředně dobrý. — 1926: rovněž dosti dobrý. — 1928: většinou sucho, obilí je hodně. — 1929: krutá zima, mnoho sněhu, 12. 12. bouře, stromy pomrzly. — 1930: stav obilí prostředně dobrý, mnoho myší, jich hubení. — 1931: blesk zapálil stodolu č. 17. — 1934 a 1937: počasí krásné, žně dobré.

J. Jakeš:

Vodní otázka Záhoří.

(Dokončení.)

Ze všech těchto studánek běžely potůčky ne širší dlaně, které seslévaly v lukách ve větší. Žádný had se nedovede kroutit tak, jak se ony potůčky vinuly lukami mezi olším a vrbím. Pod kořeny dutých hlavatých vrb byly tůně, kde se to hemžilo tisíci rybiček. Pravda, byly to většinou jen rybičky plevelné: hořavky, mřenky, hrouzci, oukleje a slíží. Sem tam vyskytla se i v malém potoce pořádná ryba. Zkoušel jsem své umění rybářské na udičku zhotovenou ze špendlíku a často jsem byl za svou rybářskou vášeň byt.

Lesních studánek byla teprve spousta! Vyjmenuji všechny, které byly v paršovském polesí a myslím, že jsem je znal všechny. V lese Dvorčáku za Rybníčskem byla první, velmi vydatná. Vyprávěl mi o ní můj děd, že kdysi vydržela tři regimenty vojska. V malé ráztoce nad ní byla malá studánka s velmi studenou vodou. V Zárubku pod Valšovými a pod Machancovou zahradou byly rovněž studánky se stálou výbornou vodou. Blízko myslivny u Valšovic byla v kraji lesa rovněž dobrá studánka. Nejlepší a nejvydatnější studánka však byla na Květoňce. Z té tekla stále, i za největšího sucha potůček tak silný, že pstruzi zajížděli proti proudu až do ní. Tato studánka jest zřídlem Krkavčího potoka, který ústí blízko Teplíc do Bečvy. Vyschla úplně teprve v létě 1948. Na Rybářském chodníku jest studánka, která drží vodu dosud, ačkoliv nebyla tak vydatná jako předešlá. Pod východním svahem Zámčiska byla zděná studně, nyní již úplně zanešená blátem. Na pasekách pod

Křivým jsou dvě studánky na pokraji lesa. Jedna u Lukášovy paseky má sirnatou vodu, druhá u Machalkovy paseky s dobrou pitnou vodou. Na Vývodově zahradě pod kořeny staré lípy jest rovněž výborná studánka a v kraji lesa nad Martochovou pasekou rovněž. Blízko paseky na Rybářích byla v kraji lesa rovněž zděná studánka, která již před lety ztratila vodu. Pak byla studánka pod Zdráhalovou loukou, velmi zeslábla. U Staré boudy na Maleníku byly studánky dvě, ty však vznikly až za první světové války. Jsou dávno suché. Západně od temene Maleníku byla t. zv. »Jelení studna«. Ještě v neobyčejně suchém a horkém roce 1921 tekla z ní potůček. V následujícím roce slábla a v r. 1923 vyschla úplně. Vypráví se, že byla dávno kdysí zřízena pro napájení jelenů. Jako malý chlapec hrabal jsem blízko ní s rodiči v bukovém lese stelivo a vyhrabali jsme rozrušený paroh jelena šestnácteráka. Dole pod ní u silnice Gabrielky byla později zřízena zděná krytá studánka, dnes již bezvodá. Nejlépe dosud drží vodu studánka na pokraji lesa proti Slavíčským Familím. V jihovýchodním svahu Maleníku byly studánky dvě. V mém dětství běžely z nich bystré potůčky i za největšího sucha. Jedna byla v příkrém svahu proti Paršovicím, druhá v bouči blízko Orechové. Obě jsou vyschlé. Vodu drží dnes již jen studánka v Čalubové nad paršovskou Občinou, bývalým pastviskem, ale i ta slábne. U nové hájovny při silnici z Paršovic do Lipníka, byly studánky dvě. Z jedné jest zřízen vodovod do hájovny, druhá, v ráztoce u pole, vyschla rovněž. O dvou studánkách před hájovnou nad silnicí se ani nezmiňují, ty byly »jánské.«

Proti Rakovu v horní části »Cigánské debře« bývala rovněž studánka, která mívá nyní vodu jen za dlouhých dešťů. Dále pod lesem, již na katastru Hor. Nětčíc bývala dobrá studánka v Palově lesíku a kousek dále na louce druhá. Dnes jsou obě suché.

Za zmínku stojí vydatný pramen nad Skalkou v lese — u jezevčích nor. Z té dosud teče potůček. Potom bývala studánka v bukovém lese ve směru od Záhoroky — spoj silnice malenické a paršovské — proti Soběchlebům. Ztratila vodu v roce 1921. Dále bývaly dvě studánky ve smřčí blízko lesní boudy u Huberta, v revíru Týnském. Jedna byla ve směru proti Soběchlebům, druhá proti lhotským polím.

Antonín Frel:

K nejstaršímu urbáři panství helfenštejnského.

V kraj. obv. archivu v Třeboni (býv. Schwarzenberský archiv) je pod sign. II. 163 Nro. 4b uložen nejstarší urbár panství helfenštejnského, jenž jsem tam našel pro náš kraj v roce 1935 a o němž jsem podal správu v Z. k. XIX. a otiskl několik ukázek. Označil jsem jej rokem 1544 dle nápisu na vrchní dřevěné desce, psaný rukou archiváře z konce 17. století. Datování 1544, psané rovněž až koncem 17. věku, nachází se též na fol. 3. Z vnitřního obsahu urbáře přesný rok 1544 nevyplývá, ba naopak původní zápisy jsou starší. Zápisy na fol. 145 a násl. jsou od roku 1512 dále. Na fol. 145—152 v. jsou registra příjmů a vydání peněz purkrechtů i jiných peněz dlužných do důchodů panství helfenštejnského, psaná v první polovici 16. věku (1512-1539). Fol. 153 je prázdné, až na maličkou zkoušku pera: Anno dni 1527 Pan Buch smutných... Na fol. 153 v. je opět několik zkoušek pera různou rukou. Duostojnemu v Bozie otczy. 15 M 36 Nicz bez bozi vule. PS z Markowicz. Poczet przy s Girzy 1533 przipsanj ...mleyna. W Panu bohu samem nadziege ma. 1571. Na vnitřní straně spodní dřevěné desky stojí: 15 M 36 Nicz bez bozi vule. P. z Markowicz. — Až na řádku: Poczet przy s Girzy 1533, psanou touž rukou, která psala splátky purkrechtů peněz v letech 1532—1534, jsou všechny poznámky na fol. 153 a 153 v. pouhý lusus calami, psaný později několika rukou.

Celkem možno míti za to, že tento urbár byl začat již v první čtvrtině 16. století a zápisy jeho ukončeny kolem roku 1540.

Končíme XXVII. ročník Záhorské kroniky. Kdo nemá předplatné vyrovnáno, zašle složenkou 30 Kčs za ročník, abychom mohli dostát svým povinnostem.

Záhorská kronika vychází každý měsíc mimo prázdniny. Vydává Okr. rada osvětová v Hranicích. Vedoucí redakce a odpovědný správce listu Antonín Frel v Dolním Újezdě u Lipníka n. Beč. Číslo poštov. spoř. Brno 116.900. — Používání novinových známek povoleno ředitelstvím pošt v Brně IA-4-2370:146.212. Dohlédací pošt. úřad Hranice I. Adresa redakce: Dol. Újezd u Lipníka n. Bečvou. Administrace: Hranice. Tisk Moravskoslezské tiskárny, národní podnik, závod Přerov. — Ročně 10 čísel, roční předplatné 30 Kčs.